



LÄNSSTYRELSEN
BLEKINGE LÄN

Bevarandeplan för Natura 2000-område

SE0410188 Björkenabben



Natura 2000

Natura 2000 är ett ekologiskt nätverk av värdefulla naturområden inom EU. Utpekande av Natura 2000-områden bygger på krav som finns i EUs fågeldirektiv och art- och habitatdirektiv. Syftet är att hejda utrotning av vilda djur och växter och att hindra att deras livsmiljöer förstörs. Alla medlemsländer ska peka ut områden dels för fåglar som anges i EUs fågeldirektiv, dels för naturtyper och arter som anges i art- och habitatdirektivet. Genom utpekandet åtar sig länderna att de utpekade värdena i områdena ska bevaras långsiktigt. Natura 2000-nätverket är en av hörnstenarna i EUs arbete för att bevara biologisk mångfald. I fågeldirektivet och habitatdirektivet listas 170 naturtyper och sammanlagt cirka 900 växt- och djurarter som särskilt värdefulla. 90 av naturtyperna och drygt 100 av djur- och växtarterna i habitatdirektivets bilaga 1 och 2 finns i Sverige. Därtill häckar regelbundet cirka 60 av fågeldirektivets fåglar i vårt land.

Bevarandeplaner

För varje Natura 2000-område ska Länsstyrelsen ta fram en beskrivning. Detta ska göras i särskilda bevarandeplaner eller i en skötselplan om området även är naturreservat. I planen ska det finnas en beskrivning av området med bevarandesyfte, bevarandemål och beskrivningar av de naturtyper och arter som ska bevaras och bidra till gynnsam bevarandestatus. Hot mot Natura 2000-områdets arter och naturtyper, och behov av bevarandeåtgärder, till exempel skydd eller skötsel, ska beskrivas. Informationen ska underlätta förvaltningen av området och tillståndsprövningar enligt miljöbalken.

Bevarandeplanen ska fastställas av Länsstyrelsen, som även är ytterst ansvarig för att målsättningen med området uppfylls. Bevarandeplanen ska revideras när ny kunskap tillkommer eller när förutsättningar för området ändras. Den ska tas fram och hållas aktuell i dialog med berörda intressenter, och det är värdefullt om den som har ny information kontakter Länsstyrelsen. Bevarandeplanen är inte ett juridiskt bindande dokument. För formell reglering av skydd eller skötsel kan andra beslut behövas, till exempel skyddsbeslut för naturreservat. Föreskrifter enligt eventuella skyddsbeslut gäller parallellt med den tillståndsplikt som gäller inom Natura 2000.

Tillståndsplikt och samråd

För att inte skada naturvärden krävs tillstånd för verksamheter eller åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka miljön i ett Natura 2000-område. Det kan även gälla åtgärder utanför Natura 2000-området, om de kan påverka miljön i området. Detta regleras i miljöbalken (7 kap. 27-29§§). Då det kan vara svårt att avgöra vilka åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka naturvärden behöver man samråda med Länsstyrelsen före genomförandet. Vid skogsbruksåtgärder hålls samråd med Skogsstyrelsen. Mer information finns hos Länsstyrelsen, läs på webben eller kontakta en handläggare.

Kartor

Information om naturtypers utbredning och arter i ett enskilt område går att hitta med hjälp av kartverktyget Skyddad natur. Det kan nås på Naturvårdsverkets hemsida genom att söka på ”kartverktyget skyddad natur”. Det finns även möjlighet att ladda ner naturtypskartan som shape-fil. För mer information se Länsstyrelsens hemsida.

**LÄNSSTYRELSEN
BLEKINGE LÄN**

Elisabet Wallsten

Bevarandeplan för Natura 2000-området**SE0410188 Björkenabben**

Kommun: Sölvesborg

Områdets totala areal: 30,7 ha

Bevarandeplanen uppdaterad av Länsstyrelsen: 2017-05-29

Bevarandeplanen fastställd av Länsstyrelsen: 2017-05-31

Markägarförhållanden:

Privat

Regeringsbeslut, historik:

SPA: Nej, pSCI: 2002-01-01, SCI: 2004-12-01, SAC: 2011-03-01, regeringsbeslut
M2010/4648/Nm

Naturtyper och arter som ska bevaras i området:

Naturtyper och arter enligt art- och habitatdirektivet samt fågeldirektivet:

1630 - Strandängar vid Östersjön

9070 - Trädklädd betesmark

9130 - Näringsrik bokskog

Bevarandesyfte

Det överordnade bevarandesyftet för Natura 2000-nätverket är att bidra till bevarandet av biologisk mångfald genom att bibehålla eller återskapa gynnsam bevarandestatus för de naturtyper och arter som omfattas av EUs fågeldirektiv eller art- och habitatdirektiv. För det enskilda Natura 2000-området är syftet att bevara eller återställa ett gynnsamt tillstånd för de naturtyper eller arter som utgjort grund för utpekandet av området. Björkenabben bidrar till att uppfylla miljömålen Levande skogar, Ett rikt odlingslandskap samt Ett rikt växt- och djurliv.

På Björkenabben är de prioriterade bevarandevärdena de kustnära lundartade ädellövskogarna, som delvis beteshävdas, samt de öppna, betade havsstrandängarna. Området har lång hävdhistorik och hyser en rik biologisk mångfald. Björkenabben är ett representativt exempel på en listerländsk nabbe, med strandnära variationsrik natur och höga bevarandevärden.

Beskrivning av området

Björkenabben ligger på södra delen av Listerlandet i västra Blekinges kustbygd. Natura 2000-området omfattar uddens östra och södra delar, gränsande mot Hanöbukten. Björkenabben utgör

”svansen” på en drumlinbildning vid restberget Stiby backe (SE 0410010), som ligger cirka 2 kilometer nord-nordost om Björkenabben. Udden ligger som högst mellan 5 och 10 meter över havet. Berggrunden består av krita, som överlagras av mäktiga avlagringar med sandig-moig morän. Det finns även fossila litorinastrandvallar med sand och grus. På den sydligaste strandvallen finns en fornlämning i form av ett järnåldersgravfält. Vid laga skiftet år 1849 kallades den yttre delen av udden för Kalvhagen, vilket indikerar att marken användes som inägbete för kalvar. Övriga delar av området fungerade i huvudsak som ängs- och åkermarker. Udden var då obebyggd, men områdets två gårdar tillkom inom ett par årtionden efter skiftena. I början av 1900-talet visar Häradskartan att ängsbruket hade upphört och området var lövskogsbeklätt överallt utom längs i söder, där det var öppet. Sannolikt betades hela eller åtminstone merparten av området. Det finns fortfarande en hel del spår och lämningar efter äldre tiders markanvändning i området, främst i form av stenmurar och enstaka äldre hamlingspräglade träd.

Björkenabbens natur är variationsrik, med ädellövskogar och lövsumpskogar som växlar med åkrar och hagmarker och som mot havet övergår i havsstrandängar av varierande bredd. Merparten av Natura 2000-området hävdas idag genom bete, utom längst i norr där det finns en ohävdad, lundartad ädellövskog med en rik och bitvis kalkpåverkad flora. Ädellövskogen domineras av avenbok, med ett stort inslag av bok och ett flertal andra arter som ek, alm (rödlistekategori akut hotad), ask (starkt hotad), lönn, fågelbär, oxel, rönn och björk. I buskskiktet finns gott om gamla, grova hasselbuketter. Söder om en hög, vällagd stenmur fortsätter skog av samma karaktär, men den är här beteshävdad och marken är tydligt betespräglad. I skogarna finns enstaka hålträd, men det är överlag ont om grov död ved. Det finns även inslag av fuktstråk med al och ask, som sannolikt utgör första generationen skog i tidigare öppna marker, och i norr ligger ett par skogliga småvatten. Ovan nämnda skogar är klassade som nyckelbiotoper av Skogsvårdsstyrelsen.

Skogsmarkerna hyser en rik biologisk mångfald och här finns bland annat rödlistade arter som bokarv (nära hotad), desmeknopp (nära hotad), hålnunneört (nära hotad), rosa lundlav (sårbar), ädellav (starkt hotad) och gulvit blekspik (sårbar). Tidigare har även rutlåsbräken (sårbar) funnits i området, men den har inte påträffats på senare år. Mot söder får den betade ädellövskogen en mer öppen karaktär. I gränzonerna mot öppna marker finns artrika buskmarker. På den södra litorinastrandvallen växer bitvis en utpräglad torrängsflora. Mot havet finns öppna strandängspartier, större i söder och smalare remsor mellan skogen och havet i norr. Här växer bland annat vårkällört (nära hotad) och liten kärrmaskros (nära hotad).

Björkenabbens variationsrika natur, med ädellövskogar, öppna och trädbärande beteshävdade marker samt kustvattenområden, lockar till sig en stor mängd fåglar. Bland noterade arter finns bland annat mindre hackspett (nära hotad), gröngöling (nära hotad), spillkråka (nära hotad), sånglärka (nära hotad) och ängspioplärka (nära hotad). Många vadare samt en del simänder och gäss rastar på strandängarna. De buskrika markerna hyser också ett rikt fågelliv, med näktergalen som en utpräglad karaktärsart.

Vad kan påverka negativt

Hela landområdet

- Byggnads- eller anläggningsarbeten, eller markexploatering eller annan markanvändningsförändring i eller i angränsande områden, som leder till negativ påverkan på skyddsvärda naturtyper eller arter i Natura 2000-området.
- Konkurrens från för området främmande arter eller stammar, eller påverkan av sjukdomar eller skadeorganismer. Till exempel almsjuka eller askskottsjuka, som försvagar och dödar almar och askar.
- Direkt eller indirekt tillförsel av näringsämnen, jordförbättrings- eller bekämpningsmedel, till

exempel genom tillskottsfodring av betesdjur, avmaskning av betesdjur med preparat som kan vara skadligt för områdets insektsfauna, ansamling av tång och alger på stränderna eller näringsläckage.

- Fragmentering av biotoper, såväl inom som i anslutning till området, som till exempel leder till minskad kontakt mellan områden och ökade kanteffekter på mindre objekt samt försämrade spridningsmöjligheterna för arter med begränsad spridningsförmåga.
- Olika typer av ändrad hydrologi, av andra orsaker än naturliga, inom eller i anslutning till området, som riskerar påverka områdets naturvärden negativt.
- Slitage och störningar av det rörliga friluftslivet på djur- och växtliv.

Skog

- Skogsbruk eller andra avverkningar, felaktiga röjningar eller bortplockning/förstörelse av död ved, som leder till att värdefulla element eller strukturer försvinner (till exempel grov död ved, hålträd, mulmträd, hamlingspräglade träd eller värdefulla buskar) eller ljus- och fuktförhållanden ändras så snabbt eller så mycket så störningskänsliga organismer påverkas negativt. Träd- och buskridåer i havsnära, vindutsatta lägen skyddar mot blåst och kylande vindar från havet, och skapar gynnsammare mikroklimat för känsliga arter.
- Bristande träd- och buskontinuitet, som på sikt leder till att ersättningsträd och -buskar saknas när äldre grova ädellövträd, hamlade träd, bärande träd och buskar dör.
- Beskuggning av eller igenväxning i anslutning till ädellövträd, värdefulla busk- och brynmiljöer eller vid småvatten som kräver mer öppna förhållanden eller hyser arter som kräver detsamma.
- Konkurrens från gran eller andra för området främmande trädslag.

Betesmarker

- Upphörd beteshävd eller för lågt betestryck, som leder till igenväxning av såväl öppna som trädbärande marker samt utarmning av den hävdgynnade floran och faunan.
- Bete med fel djurslag eller bete vid fel tid, som hotar naturvärden i området (till exempel bete på strandängar under fåglarnas häckningsperiod, hästar som gnager bark på värdefulla träd eller fårbeta i fjärrbiotoper).
- Utebliven hamling, som förändrar trädens kronutbredning samt minskar förutsättningarna för trädstammarna att uppnå hög ålder, vilket i sin tur har en negativ påverkan på kryptogamer och vedinsekter knutna till denna typ av livsmiljöer.
- Förekomst av mink i områden där fåglar häckar.

Bevarandeåtgärder

För att inte skada naturvärden krävs tillstånd för verksamheter eller åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka miljön i ett Natura 2000-område. Det kan även gälla åtgärder utanför Natura 2000-området, om de kan påverka miljön i området. Detta regleras i miljöbalken (7 kap. 27-29 §§).

Skydd för området

- Miljöersättning för bevarande av betesmarker och slåtterängar enligt Miljö- och landsbygdsprogrammet år 2014-2020 finns i södra delen av området.
- Strandskydd gäller enligt 7 kap. 13-18 §§ miljöbalken. Strandskydd gäller generellt 100 meter från strandlinjen (ut i vattnet och inåt land). Länsstyrelsen får i det enskilda fallet besluta att utvidga strandskyddsområdet till högst 300 meter från strandlinjen, om det behövs för att säkerställa något av strandskyddets syften. Vid Björkenabben har Länsstyrelsen år 2016 beslutat om utökat strandskydd till upp till 300 meter.
- Inom Natura 2000-området finns två nyckelbiotoper.

Behov av åtgärder

- Det bör inrättas någon form av långsiktigt skydd i området, exempelvis naturreservat.
- I de öppna markerna behövs kontinuerlig beteshävd och slyröjning, så markerna inte förbuskas.
- I skogsmarkerna behöver mängden grov, död ved öka och eventuellt behövs punktvisa röjningsinsatser för att öppna upp kring värdefulla träd, buskage och småvatten samt för att skapa luckor för flerskiktning och förnyring. I de betade skogsmarkerna kan särskilda åtgärder behövas för att säkerställa träd- och buskförnyring.
- Där det är möjligt bör återhamling ske av tidigare hamlade träd samt nyhamling av efterträdare.

Uppföljning av naturtyper och arter

Länsstyrelsen ansvarar för att uppföljning av bevarandemål genomförs. Uppföljningen ska ske enligt de manualer för skyddade områden som har tagits fram av Naturvårdsverket. Mätbara mål, så kallade målindikatorer, ska registreras i databasen SkötselDOS. Dessa målindikatorer följs sedan upp. Målsättningen är att kunna se om de bevarandemål som satts upp i bevarandeplaner och skötselplaner uppfylls, att skötseln fungerar och att Natura 2000-naturtyperna och -arterna har gynnsamt tillstånd.

Naturtyper och arter enligt art- och habitatdirektivet samt fågeldirektivet:**1630 - Strandängar vid Östersjön**

Areal: 6,2 ha. Arealen fastställd i regeringsbeslut

Beskrivning

Vid Björkenabben sträcker sig beteshävdade havsstrandängar runt större delen av udden, med bredare partier i söder och smalare remsor mellan skogen och havet i norr. I fältskiktet finns flera hävdgynnade arter, bland annat strandkämpar, gulkämpar, trift, dansk skörbjuggsört och hårsäv samt de rödlistade arterna vårkällört (nära hotad) och liten kärmaskros (nära hotad). Vid tidigare inventeringar har också smultronklöver, strandaster, skörbjuggsört, bunge, strandkrypa, krypven, havssäv, saltåg, havssälting och vanligt saltgräs noterats. Många vadare samt en del simänder och gäss rastar på strandängarna.

Bevarandemål

Områdets strandängar ska vara minst 6,2 hektar. Gräsmarken ska vara välhävdad och starkt präglad av bete. Obetade tuvor och rator får dock förekomma. En mosaik av olika hårt betade ytor är gynnsamt för fågellivet. Områdets kärlväxtflora ska karaktäriseras av hävdgynnade arter som strandkämpar, gulkämpar, trift, strandkrypa, krypven och havssälting. Strandängarna ska vara helt öppna och fria från träd och buskar. Andelen ohävdsarter som kan bedömas som igenväxningsvegetation ska vara liten. Vattenståndet ska variera naturligt och översvämningar ske regelbundet eller säsongvis.

Bevarandetillstånd

Bevarandetillståndet bedöms vara gott. Det är dock viktigt att det sker en kontinuerlig beteshävd och att markerna inte förbuskas.

9070 - Trädklädd betesmark

Areal: 7,7 ha. Arealen fastställd i regeringsbeslut

Beskrivning

Den trädklädda betesmarken ligger på uddens östra sida. Områdets norra delar har karaktären av lundartad ädellövskog. Bitvis finns även inslag av kalkpåverkad flora. Mot söder får naturtypen en mer blandlövspräglad och öppen karaktär. Hela området är tydligt betespräglat. Trädskiktet domineras av avenbok, bok och ask (starkt hotad) med inslag av ek, lönn, fågelbär, oxel, rönn och björk. I delar av området står grova bokar och en del hamlingspräglad ask. Det finns också rikligt med gamla hasselbuketter. Däremot är det överlag ont om grov död ved och det finns bara enstaka hålträdd. På ädellövträden växer flera signalarter, exempelvis ädellav (starkt hotad), grå skärelav, gulvit blekspik (sårbar), lönnlav, rosa lundlav (sårbar), platt fjädermossa, fällmossa och guldlockmossa. I fältskiktet finns bland annat liljekonvalj, mandelblomma, lundslok, sårläka, gulsippa, blåsippa, gullpudra, lungört, skogsbingel, bokarv (nära hotad), liten kärmaskros (nära hotad), St Pers nycklar, nästrot och tvåblad. Hela området är klassat som nyckelbiotop av Skogsstyrelsen. Det finns flera stenmurar i och i kanten av området.

Bevarandemål

Arealen trädklädd betesmark ska vara minst 7,7 hektar. Bete ska påverka områdets dynamik och struktur. Det ska finnas gamla träd och föryngring av nya träd som efterträdare. Trädskiktet ska vara olikåldrigt och flerskiktat. Det ska finnas ett buskskikt med olika växtarter. Det ska finnas liggande död ved, stående döda eller döende träd samt gamla träd med grov bark, skador, håligheter, mulm eller döda delar. Det ska finnas inslag av solexponerade, varma och vindskyddade miljöer och strukturer genom en variation mellan mer öppna och tätare delar, samt bryn. Blommande och bärande buskar och träd ska finnas i solexponerade lägen. Jätteträd och hamlingspräglade träd, samt efterträdare till dessa, ska stå fritt med solexponerade stammar. Det ska finnas en artrik och hävdgynnad flora. Stenmurar och andra kulturspår ska till största delen vara solexponerade och fria från lövsly och träd så att dessa inte beskuggas eller skadas av stammar eller rotsystem

Bevarandetillstånd

Bevarandetillståndet bedöms vara gott, men mängden grov, död ved behöver öka i området.

9130 - Näringsrik bokskog

Areal: 6,8 ha. Arealen fastställd i regeringsbeslut

Beskrivning

I Natura 2000-områdets norra del finns en lundartad ädellövskog med en rik och bitvis kalkpåverkad flora. Ädellövskogen domineras av avenbok, med ett stort inslag av bok och ett flertal andra arter som ek, alm (akut hotad), ask (starkt hotad), lönn, fågelbär, oxel, rönn och björk. Enstaka grova, vidkroniga bokar indikerar mer öppna förhållanden i äldre tider. Det finns enstaka hålträd i skogarna, men det är överlag ont om grov, död ved. I buskskiktet finns ett stort inslag av gamla grova hasselbuketter, murgröna och vildkaprifol. Bland kärlväxter kan nämnas lungört, blåsippa, desmeknopp (nära hotad), tandrot, hålnunneört (nära hotad), gulplister, bokarv (nära hotad), skogsbingel, buskstjärnblomma, vätteros, hässlebrodd, långsvingel, lundslok, lundgröe, St Pers nycklar, tvåblad och nästrot. Rutlåsbräken (sårbar) har tidigare funnits i området, men har inte påträffats på ett antal år och är numera eventuellt utgången. Mindre hackspett (nära hotad) har noterats i området. I gränsen mot den trädklädda betesmarken i söder finns en hög, mycket vällagd stenmur.

Bevarandemål

Arealen näringsrik bokskog ska vara minst 6,8 hektar. Trädskiktet ska utgöras av bok och avenbok, med inslag av andra ädellövträd. Det ska finnas gamla och grova träd och föryngring av nya träd som efterträdare till bok och andra ädellövträd. Småskaliga naturliga processer som åldrande och avdöende samt omkullfallna träd och luckbildning ska påverka dynamik och struktur. Trädskiktet blir därigenom olikåldrigt och flerskiktat. Gamla träd ska vara allmänt förekommande, liksom död ved i olika former, inklusive levande träd med döda träddelar. Det ska finnas åtminstone enstaka träd med bohål. Området ska hysa ett rikt fåltskikt med arter som blåsippa, gulsippa, bokarv, tvåblad, bukskstjärnblomma, lundslok och skogsbingel. Kryptogamer av mossor och lavar ska förekomma på träden, till exempel fjädermossor.

Bevarandetillstånd

Bevarandetillståndet bedöms som gott, men mängden grov, död ved behöver öka i området. Luckbildning leder till en flerskiktad skog, vilket är värdefullt för kontinuitet och föryngring.

Dokumentation

- ArtDatabanken. 2015. Rödlistade arter i Sverige 2015. ArtDatabanken SLU, Uppsala
- Artportalen. www.artportalen.se (uttag hösten 2016)
- Länsstyrelsen i Blekinge län. 1993. Ängar och hagar i Sölvesborg. Björkenabben O (Objnr 83.059) och Björkenabben V (Objnr 83.060)
- Länsstyrelsen i Blekinge län. 2008. Basinventering av skog i skyddade områden, typiska och egna indikatorarter. Skog PC. Opublicerat material
- Länsstyrelsen i Blekinge län. 2016. Beslut om utvidgat strandskydd i Sölvesborgs kommuns kust- och skärgård, Dnr 511-4307-15
- Naturvårdsverket. 2011. Vägledning för de svenska naturtyperna i habitatdirektivets bilaga 1. Dnr NV-04493-11
- Naturvårdsverket. 2012. Vägledning för de svenska naturtyperna i habitatdirektivets bilaga 1. Dnr NV-04493-11
- Olsén, L-G. 1998. Inventering av främst Vertigo angustior 1998. Opublicerad rapport. Länsstyrelsen i Blekinge län
- Rikets Allmänna Kartverk. 1915. Björkenabben och Kråkenabben, Blekinge län. Länsstyrelsens arkiv, Karlskrona
- Skogsstyrelsen. 1995. Nyckelbiotop. Ärendebeteckning: N 3741-1995
- Skogsstyrelsen. 1995. Nyckelbiotop. Ärendebeteckning: N 3696-1995
- Sveriges Geologiska Undersökning. 1989. Berggrundskartan 3E Karlshamn SO. SGU Serie Af nr 168
- Sveriges Geologiska Undersökning. 1993. Jordartskartan 3E Karlshamn SO. SGU Serie Ae nr 116
- Wallsten, Elisabet. 1995. Förslag till skötselplan för Björkenabben i Sölvesborgs kommun, Blekinge län. Examensarbete, Naturgeografiska institutionen, Stockholms Universitet

Bilagor

Bilaga 1. Områdeskarta

